

Asia: VN/24081/2023

Varmuusvankeuden käyttöönotto ja elinkautisvankien vapauttamismenettelyn kehittäminen - Arviomuistio

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Pohjois-Savon kärjäoikeus pitää perusteltuna ja kannatettavana, että varmuusvankeuden tarpeellisuutta selvitetään ja että väkivaltariskin omaavien vankien arviointia kehitetään ja sen merkitystä vapauttamisharkinnassa vahvistetaan kuitenkin vaarantamatta Suomea sitovien perus- ja ihmisoikeusvelvoitteiden toteutumista.

Kärjäoikeus pitää perusteltuna sitä, että varmuusvankeuden tulisi voida soveltua muiden laissa säädettyjen edellytysten täytyessä myös sellaisiin rikoksenteijöihin, joita ei ole aiemmin rikoksista tuomittu. Tätä voidaan pitää tarpeellisena lisänä, sillä nykyisellä lainsäädännöllä ei ole voitu puuttua tehokkaasti korkean uusimisriskin omaavan rikoksenteijän aiheuttamaan vaaraan, jos rikoksenteijällä ei ole ollut aiempia tuomioita taustalla.

Arviomuistion mallin B osalta kärjäoikeus haluaa kiinnittää lainsäätäjän huomiota erityisesti siihen, että mikäli sääntelymallissa ehdotetun mukaisesti varmuusvankeus tulisi arvioitavaksi jo pääasian yhteydessä, lisäksi tämä merkittävästi syyttäjälaitoksen ja kärjäoikeuden työkuormaa usein jo muutenkin työlään pääasian ratkaisemisen yhteydessä. Lisäksi on otettava huomioon, että kyseisessä soveltamistilanteessa on rikoksenteijä lähes poikkeuksetta vangittuna, jolloin selvitysten hankkimiselle ja laatimiselle on varsin rajallinen aikataulu. Tuomioistuimen ratkaisulla olisi mallin B:n tilanteessa kauaskantoiset vaikutukset rikoksenteijän vapautumisen kannalta, joten selvityksen laatimiselta ja sen perusteella tehtävältä ratkaisuharkinnalta voidaan edellyttää erityistä huolellisuutta. Kärjäoikeus pitää myös tarpeellisena huomauttaa, että kun sääntelyn tarkoituksena on erityisesti suojata muita ihmisiä rikoksenteijän aiheuttamalta vaaralta tämän vapauduttua, on henkilön vaarallisuus saattanut muuttua vapautumishetkellä suuntaan tai toiseen siitä, mitä se on ollut tuomitsemishetkellä. Tällöin tuomitsemishetken mukainen riskiarviointi voi olla luonnollisesti jo vanhentunut rangaistusajan päättyessä, jolloin henkilön vaarallisuus olisi syytä arvioida joka tapauksessa uudelleen.

Lainvalmistelua jatkettaessa tulisi myös ottaa huomioon, että varmuusvankeudella on tavanomaista merkittävämpiä ja kauaskantoisempia vaikutuksia yksilön vapauteen, jolloin asioita käsitteleville virkamiehille tulisi kertyä riittävässä määrin osaamista ja kokemusta kyseisen seuraamuksen soveltamisesta ja siihen liittyvistä erityispiirteistä. Kysymys on varsin erityyppisestä seuraamuksesta, kuin mitä nykyisen seuraamusjärjestelmän käytössä on. Kun otetaan huomioon arviomuistiossa esitetyt arviot vuosittaisista soveltamismääristä, ei odotettavissa olevia soveltamistilanteita tule valtakunnallisesti olemaan kuin joitakin kymmeniä vuodessa. Tämä tarkoittaisi käräjäoikeuksittain vain yksittäisiä soveltamiskertoja vuosittain. Tällöin ei yksittäiselle käräjätuomarille tai syyttäjälle pääse muodostumaan sellaista asian laadun kannalta tarkoituksenmukaista osaamista, jota voisi keskitetyn oikeuspaikan vaihtoehdossa syntyä. Tämäkin huomioon ottaen pitää käräjäoikeus lainsäädännön kehittämistä mallin A pohjalta varteen- otettavampana vaihtoehtona. Lisäksi mallia A puoltaa myös Helsingin hovioikeuden kokemus elinkautisvankien vapauttamiseen liittyvistä käsittelyistä. Edelleen mallin A puolesta puhuu myös se, että siinä varmuusvankeuden tarpeellisuutta tarkastellaan lähempänä mahdollista vapautumisajankohtaa, jolloin päätöksenteon tukena tehtävät selvitykset ovat ajantasaisempia kuin mallissa B ja siten päätöksenteko perustuu varsin herkässä perus- ja ihmisoikeuksia koskevassa soveltamistilanteessa rikoksenteikijän vapautumishetkiseen riskiarvioon.

Lausunnon ovat laatineet käräjätuomari Olli Valtimo ja osastonjohtaja, käräjätuomari Katriina Rapo

Nieminen Juha
Pohjois-Savon käräjäoikeus